

MUSICALS MET INHOUD BIJ HET BALLET VAN VLAANDEREN

Eind van de jaren '70 was Vlaanderen op het gebied van musicals een vrijwel braakliggend terrein. Het Gentse Teater Arena had dit goed gezien en specialiseerde zich in het genre. Met vallen en opstaan slaagde dit gezelschap van directeur Jacques Veys erin een noemenswaardige reputatie op te bouwen met musicals als *Piaf*, *Chicago*, *Song* en *Jesus Christ Superstar*. Ondanks het succes van deze stukken ging het fout en moest dit gezelschap in 1984-1985 de deuren sluiten. De financiële put was té groot geworden. Met het verdwijnen van Arena dreigde ook het begin van een traditie in muziektheater verloren te gaan. Gelukkig werd die dreigende lacune opgevuld.

Terwijl *Jesus Christ Superstar* nog liep bij Arena (1985) werd onderhandeld met het Koninklijk Ballet van Vlaanderen (KBvV) over een overname. Nog hetzelfde jaar stond de musical op de affiche van de nieuwe groep. De afdeling musical van het KBvV was enkel in naam nieuw. De meeste acteurs waren gewoon overgenomen van Arena. In een regie van de Amerikaan Rufus Collins, van de groep Nieuw Amsterdam, kende het stuk opnieuw een enorm succes. Daan Van den Durpel als Jezus, Marijn Devalck als Judas en Liliane Dorekens als Maria Magdalena, deden een enorme kracht en impact van deze voorstelling uitgaan. De toeschouwer werd meegesleept van de ene emotie naar de andere. De Jezus die je zag was geen brave lijdzame jongen zoals hij dikwijls wordt afgeschilderd, maar een emotionele en gepassioneerde rebel die vocht voor zijn ideeën. De apostelen met Judas op kop getuigden van evenveel spirit en deden met hun oranjeroze gewaden denken aan de Bagwansekte. Dit suggestieve beeld stelde meteen de blinde volgzaamheid van het volk in vraag. Dat volk werd voorgesteld als een bende punkers, geheel in het zwart en met felgekleurd haar. De musical die van 1971 dateert, werd ook daardoor treffend geactualiseerd. Bovendien gaven de punkers sterk uitdrukking aan het feit dat rebelse en fel bekritiseerde jongeren wel degelijk in iets goeds konden en wilden geloven.

Het KBvV zette deze musical nu opnieuw op de affiche met de bedoeling een andere actualisering te maken. Rufus Collins zou regisseren, maar werd wegens ziekte vervangen door Frank Van Laecke. Van Laecke kreeg de vrije hand en moest de visie van Collins niet volgen. En daar knelde het schoentje. Ik zag liever de Jezus van 1985, de rebel, de vechter. De Jezus die in de tempel kwam, zag dat er een markt van gemaakt was en de boel aan diggelen sloeg. Liever hem dan de Jezus die in de tempel alleen maar staat te tieren dat het moet gedaan zijn, dat zijn huis geen "party room" is. De markt van 1985 was immers vervangen door een chique, maar deca-

*Man van La Mancha door Het Kon. Ballet van Vlaanderen
Op de foto: Ramses Shaffy, Ward De Ravet, Werther Van Der Sarren
en Janke Dekker (Foto: Bart Cloet)*

dente cocktailparty waar het er nogal heet aan toeging. De Jezus van nu miste kracht, temperament en passie, hoewel hij dit laatste wel voelde voor Maria Magdalena. Meer kracht zat er in Judas die qua stem en uiterlijk zo leek weggelopen uit een hardrock groepje. Vooral in de scène waar hij als gevangen in een dwangbuis zijn spijt uitschreeuwt, liet hij echte emoties zien. Misschien had hij Jezus moeten spelen.

Dat Jezus zo ongeprofileerd voorgesteld werd, was wellicht te wijten aan Van Laeckes interpretatie van het verhaal. Hij presenteerde Jezus als een popzanger die buiten zijn wil om door de fans tot superster werd gebombardeerd. Volgens de corrupte overheid kreeg hij teveel aanhang en roem. Hij werd een gevaar voor het machtsbeleid en de regering wees Jezus aan als oproerkraaier. Judas, lid van de popgroep, wees zijn vriend op het gevaar dat hij liep, maar het mocht niet baten. Jezus liet zich verder leven door degenen die hem op handen droegen. Uiteindelijk werd hij door Judas zelf van zijn voetstuk gelicht.

Volgens de Bijbel werd Judas omgekocht door Annas, Kaïfas en nog twee andere hogepriesters. Hier werden ze omgetoverd tot rijkaards in dure maatpakken, met dikke sigaren en akte-tassen vol bloedgeld. Qua voorstelling was de link met het bijbelse nogal ver te zoeken. De scènes speelden zich bijvoorbeeld af in een repetitiestudio, op straat of in het kantoor van Kaïfas. De opvatting van het verhaal is goed te praten als je weet dat het de bedoeling was vooral de jeugd aan te spreken. Daarin zal Van Laecke zeker geslaagd zijn vooral door de wervelende choreografie en de swingende muziek. Muziekdirecteur Max Smeets had de muziek bijna volledig herschreven. Slechts enkele liederen (I don't know how to love him, Hosanna, Alles is goed) klonken nog zoals op de originele plaat. Het geheel was niet meer zo rockerig ruig, maar veel swingender. Je zou zo meegeklapt hebben, maar dat durfde het publiek in de Gentse opera natuurlijk niet.

Michèle Assaf zorgde voor een sprankelende choreografie. Deze dynamische produktie had ook enkele rustige ingetogen, momenten. Annemie Gils gaf je als Maria Magdalena bijvoorbeeld kipevel terwijl ze zich afvroeg hoe zij als gewone vrouw van zo'n roemrijke Jezus moest houden (I don't know how to love him). Die twee hadden trouwens een dubieuze verhouding die mij sterk deed denken aan de film *The Last Temptation of Christ*, waar hun relatie ook in vraag werd gesteld. De suggestie dat zij een paar vormen werd trouwens nog versterkt toen Jezus Maria Magdalena innig omarmde zeggende "al wat ik verlangde kreeg ik enkel maar van haar". Hun verhouding werd door Rufus Collins veel serene voorgesteld, waardoor een lied als "Hoe moet ik van Hem houden" nu veel oppervlakkiger leek dan toen. De twijfel van Maria Magdalena was veel oprechter toen Jezus Jezus was en ze de man echt niet kon doorgronden.

Opvallend was dat tijdens het tweede bedrijf alles met veel meer overtuiging werd gespeeld. Samen met de stijgende spanning in het echte leven van Christus steeg ook het tempo in het stuk. Bij het laatste avondmaal (hier een soort vergadering onder de leden van de groep) werd duidelijk wie de apostelen waren. Je kon hen tijdens het eerste deel moeilijk van de fans onderscheiden. Nu kregen ze een profiel. Een sterke scène was daarbij het proces met de 39 zweepslagen. Ze raakten Jezus als felle inslaande bliksems. Het ultieme moment dan, de kruisdood, werd na een popconcert doorstaan in totale eenzaamheid. Enkel Maria Magdalena kwam nog op de scène. Haar stilzwijgen zei alles.

Laten we nu even terugkijken naar het begin van het voorbije musicalseizoen. Het KBvV opende met *Man van La Mancha* in regie van Andre Ernotte. En wie durfde na het bekijken van deze voorstelling nog zeggen dat musicals geen inhoud

hebben? Vele van deze spektakelstukken hebben inderdaad dunne verhaaltjes aan de basis, maar *Jesus Christ* en *Man van La Mancha* vormden toch uitzonderingen.

Het libretto van deze oorspronkelijk Amerikaanse produktie is gebaseerd op *Don Quichote* van Cervantes. In een grijze zestiende-eeuwse kerker met een waterput en griezelige spinnewebben zit Miguel de Cervantes gevangen, wachtend op veroordeling door de Inquisitie. Omringd door allerlei schorem zet de dichter een toneel op stapel waarin hij en zijn knecht het verhaal van Don Quichote de La Mancha zullen vertellen. De toeschouwer krijgt een kaderverhaal te zien. Het verhaal dat in de musical getoond werd, begon totaal anders dan het boek waarop het stuk gebaseerd is. De legendarische dolende ridder beleefde ook geen eindeloze reeks avonturen, enkel een samenvatting ervan. We zagen bijvoorbeeld hoe Don Quichote geregeld in een herberg verbleef en hoe hij een barbier zijn scheerbekken ontfutselde omdat hij het voor een gouden helm hield. Het gevecht tegen de windmolens die hij voor reuzen aanzag, ontbrak uiteraard ook niet. Dat slechts enkele van de avonturen in de musical gebruikt werden bleek geen gebrek te zijn. De kern van het verhaal, het achternajagen van dromen, kwam voldoende naar voren. Ramses Shaffy vertolkte de rol van Cervantes - Don Quichote. Werther Van der Sarren speelde de komische knecht Sancho Panza, een rol die hem paste. Hij slaagde erin de arme boer uit de streek, de naïeve vriend en de trouwe knecht subtiel over te brengen. Zijn zangtalent was (heel) wat minder, maar dat gaf zijn personage een extra komische dimensie! Als "Ridder van het laatste luchtkasteel" gaf Ramses Shaffy de grijze kerker meer kleur. Hij zette een intelligente Cervantes neer die zijn medegevangenen in de ban kreeg van een toneelspel. Terzelfdertijd bleef hij zich als schrijver pijnlijk bewust van de veroordeling die hem boven het hoofd hing. Hij wist dat de Inquisitie geen vrije meningsuiting toeliet. Als Don Quichote was hij een gevoelige en emotionele dromer op zoek naar liefde, vrijheid en het ideaal van een rechtvaardiger wereld. Door zijn naïviteit stond hij in zo'n schrill contrast met de periode van geweld en vrijheidsbeknotten dat hij voor gek werd versleten. Het zijn vooral deze inhoud en de filosofisch-poëtische tekst die de musical mooi maken. "Hou niet van wat je bent, maar van wat je ooit zult worden", is een treffend voorbeeld van Don Quichotes idealisme. Het verhaal zou waarschijnlijk niet zo prachtig zijn overgekomen zonder Stef Bos die de vertaling maakte. Wat dat betreft was het jammer dat Shaffy in de stillere liedjesgedeelten te zwak overkwam, waardoor tekstflarden verloren gingen. Don Quichote zocht zijn liefde bij een ingebeelde jonge schone, Dulcinea. In de gevangenis was zij Aldonza, de hoer. Aldonza liet zich aanvankelijk niet meeslepen met het verhaal, maar was later degene die er het meest in opging. Nog gedrevenner dan de ridder vluchtte zij in haar droomwereld.

Twee paarden brachten door een combinatie van beestige en menselijke trekjes een komisch element in dit eigenlijk tragische stuk. Twee mannen in ontbloot bovenlijf, met een kartonnen hoekig paardehoofd en ritselende manen gaven een knap staaltje choreografie weg. De choreografie van Danny Rosseel was verder zonder uitschieters. De muziek werd voortreffelijk uitgevoerd door het huisorkest o.l.v. dirigent Luc Borms. Zoals gewoonlijk bij het KBvV, muntte het koor uit in zang en dans. In de groep viel vooral de bariton Hans Peter Janssens op.

Man van La Mancha was wat het spektakel betrof een voorbeeld van soberheid. De kleurrijke 16de-eeuwse kostuums (Erna Siebens) en de knappe lichtregie (Jaak Van de Velde) schiepen de juiste sfeer. Door de eenvoud werd de impact van het verhaal versterkt. Musicals zonder spektakel en mét inhoud, het kan dus.

Peggy VAN DE VELDE

Jesus Christ Superstar stond al drie seizoenen op de affiche van het KBvV: 1985-1986; 1987-1988; 1993-1994 (première Vlaanderen op 10/3/94)

Tekst en muziek: Tim Rice en Andrew Lloyd Webber

Regie: Frank Van Laecke.

Jezus: Frank Hoelen

Judas: Addo Kruizinga

Maria Magdalena: Annemie Gils

Man van La Mancha ging in première op 11/9/93

Tekst en muziek: Dale Wasserman, Joe Darion en Mitch Leigh

Regie: André Ernotte

Don Quichote: Ramses Shaffy

Sancho Panza: Werther Van der Sarren

Aldonza: Janke Dekker